

ЗАХТЕВ

ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) 821.112.2.091-31:341.485:296 (043.3) Sebald W. G.
821.133.091-31:341.485:296 (043.3) Pereg G.
821.163.41.091-31:341.485:296 (043.3) Kiš D.

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији/докторском уметничком пројекту:

ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

да у складу са чл. _____ Закона о високом образовању и чл. _____ Статута Универзитета да сагласност на Извештај комисије о урађеној докторској дисертацији/докторском уметничком пројекту.

Назив дисертације: **Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима „Исељеници“ Винфрида Георга Зебалда, „Пешчаник“ Данила Киша и „В или сећање на детињство“ Жоржа Перека**
Научна/уметничка област УДК (текст): наука о књижевности, књижевност германистике, књижевност романистике, књижевност србистике, студије сећања, књижевност холокауста, постмодернизам
Ментор: проф. др Катарина Мелић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област Француска књижевност и култура.

Састав Комисије за оцену докторске дисертације:

- 1) проф. др Драган Бошковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област Српска књижевност;
- 2) проф. др Душан Живковић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, ужа научна област Теоријске књижевне дисциплине и општа књижевност;
- 3) проф. др Тамара Валчић-Булић, ванредни професор, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: Романистика.

Научни/уметнички допринос дисертације: Дисертација Милене Нешић Павковић научно доследно и компетентно је елаборирала поетичке моделе којима се припадници генерације постсећања – Винфрид Георг Зебалд, Данило Киш и Жорж Перек – у својим романима *Исељеници*, *Пешчаник* и *В или сећање на детињство* суочавају с прошлосту и траумом холокауста, као и како аутобиографска подлога дискурса моделује изабрани корпус. Постструктуралистичким методолошко-теоријским претпоставкама, дисертација је синтетизовала (пост)меморијско искуство с акцентом на холокауст као референтни догађај у животу ових аутора, истовремено се аналитички односећи према трауматском наративу постмеморије у именованим романима и његовом утицају на идентитет јунака. Циљ тезе је у потпуности постигнут, а то је допринос поимању (по)етике постмеморије и компаративна анализа изабраних романа, чиме се показало да је аутофикција један од начина рефлектовања прошлости, а уједно и пут проналажења расутих идентитета припадника генерације постмеморије.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Нешић Павковић Милена

Назив завршеног факултета: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Одсек, група, смер: Одсек за филологију, Немачки језик и књижевност

Година дипломирања: 2010.

Назив студијског програма докторских академских студија: Докторске студије из филологије, модул Наука о књижевности.

Научна област: Филолошке науке

Датум одобравања теме: 13.7.2017.

Година одбране: 2019.

Факултет и место: Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

Број публикованих радова (навести рад који се тражи из члана 13.овог правилника): 5

1. Нешић Павковић, Милена, „Персона драматис у Брехтовој драми *Мајка Храброст и њена деца*“, *Липар*, 56, 2015, Универзитет у Крагујевцу, 63-85. 821.112.2-2.09 Брехт Б ISSN: 1450-8338 = Липар (Крагујевац) COBISS.SR.ID 151188999, М 52
2. Нешић Павковић, Милена, „Лутање као израз егзила у Зебалдовим *Исељеницима*“, *Наслеђе*, 33, 2016, Универзитет у Крагујевцу, 189-207. 821.112.2-31.09 W. G. Sebald ISSN: 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац) COBISS.SR-ID 115085068, М 51
3. Нешић Павковић, Милена, „Антисемитски стереотипи у немачким пропагандним филмовима *Јеврејин Зис и Вечити Јеврејин*“, *Перцепција другог као другачијег*, (годишњи међународни интердисциплинарни студентски скуп), 2016, Центара за развој слободне мисли, Сремски Карловци 174-184. 792(=411.16) ISBN: 978-86-919377-2-0 COBISS.SR-ID 310979591, М63
4. Нешић Павковић Милена, „Истражни поступак у Брехтовој балади *О чедоморки Марији Фарар*“, *Наслеђе* 36, 2017, Универзитет у Крагујевцу, 93-107, 821.112.2-1.09 Brecht, ISSN 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац) COBISS.SR-ID 115085068 М 51
5. Нешић Павковић Милена, „(Не) ћутим! Говор истине у драми *Сан Црне реке*“, у Д. Бошковић (уредник) *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. II, Тишина, 2018, Крагујевац, Филолошкоуметнички факултет, 471-478, 821.163.41-31.09 Petrović A. ISBN 978-86-80796-08-6, М14

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Радно место: Асистент за ужу научну област Немачка књижевност и култура

**ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. ____ ЗАКОНА О
ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. ____ СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА
У КРАГУЈЕВЦУ**

У прилогу вам достављамо:

- Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији;

_____ (место и датум)

М.П.

ДЕКАН ФИЛУМ-а

Зоран Комадина
Мр Зоран Комадина, редовни професор

ПРИМЉЕНО: 22.07.2019			
Орг. јед.	Б р о ј	Панел:	Вредности
01	2103		

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу, на седници одржаној 28.5.2019. (одлука бр. 01-1516), предложило нас је, а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 12.6.2019. (одлука бр. IV-02-484/16) именовало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ кандидаткиње Милене Нешић Павковић. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ Милене Нешић Павковић има укупно 386 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда и структуриран је у следећа поглавља: Наслов, Идентификациона картица докторске дисертације, Садржај, Резиме и Кључне речи (на српском и енглеском језику) (стр. 1-9), 1. Увод (стр. 9-19), 2. Рефлексија прошлости (стр. 19-66), 3. Меморија као основа за промишљање постмеморије (стр. 66-90), 4. (По)етика постмеморије (стр. 90-147), 5. (Пост)сећања Данила Киша (стр. 147-220), 6. Фикција или сећање у роману *W или сећање на детињство* (стр. 220-289), 7. Постсећања у *Исељеницима* В. Г. Зебалда (стр. 289-362), 8. Закључак (стр. 362-371), 9. Литература (стр. 371-386).

Уводно поглавље – Уводно поглавље није подељено у потпоглавља и у њему се постављају основне премисе истраживања. Кандидаткиња доследно маркира циљ истраживања, предмет докторске дисертације, хипотезе, одређује методолошке претпоставке и дефинише теоријске појмове које ће примењивати у дисертацији. Истовремено, у дисертацији је прецизно постављен оквир корпуса/грађе (*Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *W или сећање на детињство* Жоржа Перека) на којем је извршено компаративно и културолошко истраживање и на којем је преиспитан начини на који се писци, и то припадници генерације постсећања, суочавају с непроживљеном прошлошћу и траумом холокауста, и како та врста аутобиографске подлоге израња у изабраном корпусу.

С обзиром на предмет и методологију (постструктуралистичку, културолошку, студије меморије/постмеморије) истраживања, кандидаткиња поставља двоструки план: с

једне стране, теоријски, књижевнотеоријски и културолошки, док, с друге, фикциони, касномодернистичко-постмодернистички. Ако се проблем сећања мора осветлити у хоризонту културолошких теорија и теорије књижевности, кандидаткиња га ипак одређује и према егзистенцијалном искуству које кроз сва поглавља продубљује и „разлистава“ његову културолошку семантику.

У другом поглављу – „РЕФЛЕКСИЈА ПРОШЛОСТИ“ – састављеном од потпоглавља: „РЕФЛЕКСИЈА ПРОШЛОСТИ У ИСТОРИЈИ ИСТОРИОГРАФИЈЕ (Постмодерна рефлексивност прошлости)“, „ПРЕ-ИСПИТИВАЊЕ И ПРЕД-СТАВЉАЊЕ ПРИСУСТВА ПРОШЛОСТИ У ОКВИРИМА ИСТОРИЈЕ И ФИКЦИЈЕ (Нарација, Питање референце и репрезентације, Интертекстуална природа прошлости, Природа субјективитета)“ и „ПОСТМОДЕРНИ ИСТОРИЈСКИ РОМАН – ИСТОРИОГРАФСКА МЕТАФИКЦИЈА“, кандидаткиња деликатно улази у расправу о назначеној меморијској/постмеморијској проблематици. У уводном делу дефинишући појам рефлексивности, кандидаткиња нужно отвара питања односа рефлексивности и историје, рефлексивности и трауме, рефлексивности и фикције, рефлексивности и дискурса. Настављајући теоријско елаборирање и разлистављање теоријских методолошких принципа, ово поглавље усмерено је ка преиспитивању начина на који се фикција суочава с непроживљеном прошлошћу и траумом холокауста. Оно што одликује меморију (сећање/памћење) потомака, тврди кандидаткиња, јесте закаснелост и удаљеност од референтног догађаја, те је, са Хершовом, назива генерацијом *постсећања*, која гради „заједницу сећања“ и која, као секундарни сведоци, преузима обавезу да кроз своја књижевна дела сведоче о дехуманизацији човека, како би се то искуство пренело и на потенцијалног читаоца. Отварајући питања сећања и рефлексивности, у дисертацији се преобликује и поимање историје, у духу постмодернистичких и постструктуралистичких теоријских матрица. Ако постмодерне тенденције указују на ограничења спознаје прошлости и преиспитују темеље историје, она истовремено историју посматрају посредством трауме, дискурзивности, њеног фикционог карактера. По Лиотару, постмодернизам је окарактерисан пре свега иманентним неповерењем у велике просветитељске наративе (метанаративе) и окренут је људима који нису задужили свет да би постали део Историје. Званична историја показала се као идеолошки конструисана, а све што се некад сматрало чињеницом и ослоном у мишљењу почело се доводити у питање. Ако се већ са касним модернизмом читала потреба за прекидом са прошлошћу, како би се сви слојеви људског искуства изнова испитали, постструктуралистички аутори су мишљења да се историјска представа о прошлости не може уништити, али да се може изнова и изнова ићи иза дискурса и тако да се оно прећутано изнова реинтегрише у садашњост. У потпоглављу „Пре-испитивање и пред-стављање присуства прошлости у оквирима историје и фикције“, кандидаткиња ће указати да искуство холокауста враћа историју и књижевност на њихове почетне позиције, у тачку преклапања историје и фикције, у елементарни хуманитет. Да би се показало да је одвојеност историје и књижевности неодржива,

односно да је фикција заједничка особина и историје и књижевности, ово поглавље очекивано проблематизује категорије нарације, референце, интертекстуалности и субјективитета, и тако отвара пут ка досезању трагова прошлости и њиховој фикционој презентацији.

Треће и четврто поглавље, „МЕОРИЈА КАО ОСНОВА ЗА ПРОМИШЉАЊЕ ПОСТМЕМОРИЈЕ“ и „(ПО)ЕТИКА ПОСТМЕМОРИЈЕ“, разматраћемо интегрално, јер она представљају разраду концепта меморије и постмеморије као лица и наличја исте проблематике. У овом поглављу – а које ћемо представити и проценити – кандидаткиња још деликатније улази у теоријску расправу и поставља најдубљи теоријски основ своје методологије/истраживања.

Средишњи део истраживања Милене Нешић Павковић у овим поглављима усредсређен је, како смо навели, на откривање и концептуализовање појмова *меморија* и *постмеморија*, као и ка њиховој фикционој поетици. Да би се анализирао концепт постмеморије, која се пре свега односи на транс- и интра-генерацијски пренос, кандидаткиња указује на домене студија сећања и на темље појма колективног памћења/сећања и његових дивергенција, и употпуњавања га посредством појма културног памћења, што представља темељ за објашњење механизма конструкције постмеморије. Као фундаментални текстови у обликовању културног памћења и постмеморије препознају се фикциони текстови који, својом алогичношћу, фрагментарношћу и рационалном недоследношћу отварају просторе „иза“, просторе из којих говори трауматично искуство човека. Да би аргументовала појам рефлексije из наслова тезе и да би га повезала с наредним делом дисертације и својим истраживачким циљевима, кандидаткиња објашњава механизам функционисања памћења/сећања и зависност индивидуалног сећања од колективног, и тако иде искуству концепта постмеморије. Од Асманове до Хершове, у овим поглављима се продубљује, слојевито, појам меморије, до онога места у којем се очитује да постмеморија карактерише искуство потомака одрасталих међу наративима који су обликовали њихово искуство. Самим тим, закаснеле и болне приче претходне генерације, обликоване искуством трауматичних догађаја, трагају за обликом којим ће се интегрисати у идентитет. Постмеморија, тврди кандидаткиња, описује однос друге генерације према трауматичном искуству прве, њихову радозналост, жељу, као и амбивалентне ставове и осећања према знању, историји, личним искуствима. Зато се постмеморија не може поистоветити с директним сећањем на проживљено искуство јер однос између догађаја, који се одиграо у прошлости, и сећања није идентичан, будући да потомци нису доживели то искуство. Тако се медијација и веза с минулим догађајима остварују посредством фикције и креације, и то као неприкосновени облик креативног сећања. Да би се испитали различити начини манифестације постсећања, односно да би се указало на хетерогеност генерације постсећања, у дисертацији се анализирају текстови потомака супротстављених група – жртава и починиоца – у којима се они сећају догађаја које нису искусили и то сећање

проблематизују. Будући да су ове две групације такође хетерогене, у дисертацији их кандидаткиња дели у још две подгрупе: на потомке „потонулих и спасених“ и потомке починитеља: на оне који се критички односе према прошлости својих предака и на оне који подржавају претке зарад одржања позитивне слике о себи и колективу. Све то резултује наративним кризама, наративним ломовима, умножавањем протагониста и наратива, присилним (трауматским) понављањем, суспензијом темпоралности, радикалним преобликовањем, једном речју – постмеморијским дискурсом. Дискурсом који ће се у нардним поглављима истраживачки и аналитички препознавати и испитивати у романима назначеним темом дисертације.

У петом поглављу „(ПОСТ)СЕЋАЊА У ПЕШЧАНИКУ ДАНИЛА КИША“ анализиран је роман *Пешчаник* и биографско искуство писца које је имало пресудну улогу за избор и књижевно-поетичку обраду теме холокауста. Од овог, па кроз наредна два поглавља, распоређени су романи из наслова дисертације не би ли се уочила поступност развојне линије идеологије постмодернизма и (по)етике постмеморије. У сва три нардена поглавља само се се сложеније истражује историјски оквир, аутобиографски дискурс, документарна подлога, и дејство фикције која је писцима омогућила да доступне трагове/знакове сублимирају у причу, и то причу и њену поетику као поетику овладавања прошлошћу.

Полазећи од Кишове констатације – „Ја у својим романима срамно лежим на психијатријском отоману и покушавам да кроз речи доспем до својих траума, до изворишта своје сопствене анксиозности, загледан у себе“ – ово поглавље ће представити напор писца да пронађе одговарајући поетички облик да проговори о судбини свог несталог оца као судбини недвосмислено детерминисаној историјом, и још даље, као судбини историје. Наратив сећања Данило Киш не поставља на лични план, нити само на документарну матрицу меморијског искуства, колико на трауматичну немогућност писма. Пресудна, тврди кандидаткиња, поетика документарности постаје нешто много деликатније: траума документарности, и то као људске (не)моћи да се говори. Ослањајући се на Борхесов поетички модел, Данило Киш ипак превазилази документарну грађу, у игри факта и фикције представља нам оно „иза“ дискура, ону прећутану стварност историјске наратије. Иза званичне историје, он тако објављује једну другу, личну – назовимо је – метаисторију.

Шесто поглавље, насловљено „ФИКЦИЈА ИЛИ СЕЋАЊЕ У РОМАНУ *И ИЛИ СЕЋАЊЕ НА ДЕТИЊСТВО*“ за предмет анализе има Переков роман. Иста детерминанта, историјска, која је одредила и Кишов фикциони видокруг, присутна је и у овом поглављу, као што анализа понавља теоријско-методолошку „двострукост“ истраживања: историјско-лично. Депортована у концентрациони логор мајка и отац – добровољац

француске војске страдао на фронту, одређује у егзистенцијалном нестанку ближњих „хоризонт“, и то, како тврди писац, као „полазна тачка, координате на основу којих ће стожери мог живота моћи да нађу свој смисао“. Недостатак, празнина, генерише књижевност – мисао је постструктурализма. Траума (рата, изгубљених родитеља, прекида са културом родитеља) обележава културну и егзистенцијалну позицију из које писац проговара, и то у хуманистичком смислу, он враћа глас жртвама. Дехуманизовање и историје и историјских поредака, као и појединачна и њихових личних судбина, тражи у овом поглављу дисертације свој хумани лик. Аутобиографска димензија фикције, сматра кандидаткиња, место је опредмећења личних и друштвено-историјских проблема: појединачно искуство окреће се ка спољашњем свету а писац/текст постаје сведок времена, као што фикциони дискурс трауме самоосмишљава лични идентитет. Фикционом „обрадом“ (сопствене) прошлости, Жорж Перек развија литерарну поетику, један облик аутофикције, што је далекосежна констатација кандидаткиње. Аутофикција се објављује као књижевно средство, које поетици даје могућност да (ре)конструира прошлост, да осмишљавајући, деридијански схваћени траг/трагове идентификује и окупи своје распарчано ја. Зато се с правом кандидаткиња на овом месту враћа хуманистичком идеалу: за Перека, као и за Зебалда и Киша, књижевност има искупитељску улогу и развија стратегије поетике/фикционог дискурса којим се друштвено-историјско и лично искуство изражава индиректно, посредством (мета)докумената, лектире, оног одсутног. Празнина сведочи, рекао би Лиотар. Празнина, пукотине, трагови у текстуалној и интертекстуалној игри, набијени емоцијом и трауматичним искуством, успостављају везе са прошлошћу и развијају постмеморијски дискурс.

У поглављу седмом, „ПОСТСЕЋАЊЕ У ИСЕЉЕНЦИМА В. Г. ЗЕБАЛДА“ научно-истраживачки процес усмерен је ка Зебалдовом роману *Исељеници*. Ово поглавље ће направити херменеутички лук од Зебалдовог порекла и живота, његовог порекла и његове селидбе у Енглеску, до специфичности његове поетике. Залог „истинитости“ његове прозе остварује се, сматра кандидаткиња, у фикционом и поетичком смислу, једним тако деликатним спојем знакова реалности, докумената и историјских чињеница. Осећај неприпадање „генетичкој“ логици и логици порекла, Зебалда води искуству престапа, одклона од „очева“, њихове кривице, чему је посвећен већи део овог поглавља. Суочен, како тврди кандидаткиња, са тако снажним утицајем ћутања и заорава, брисања историјских чињеница, Зебалд се – у Лиотаровом смислу – отвара искуству немогућег, „празнине“, „прећутаног“. Зато је, такође у Лиотаровој логици, етички моменат наратива пресудан, и то као давања гласа жртвама, избрисаној историји, у једном далекосежној могућности новог етичког хоризонта. У овом делу дисертације посебно је развијен однос фикције/естетике и етике, па тако се књижевност разуме као етичко-историјски коректив, при чему она преузима улогу сведока. О тексту/прози као сведоку, од Шошане Фелман до Доминика Лакарпе, исписана је читава библиотека, из угла које се легитимно разумева и

Зебалдов текст. Сведочење трауме, алогичног, оног иза дискурса, место је етичко-егзистенцијалног сусрета Зебалда и генерације постсећања са историјом као траумом.

Осмо поглавље или „ЗАКЉУЧАК“ сумира докторску дисертацију и све проблеме које је кандидаткиња покренула и елаборирала, а који су иманентни проблему културолошког тумачења односа меморије/постмеморије и фикције. Сада синтетички, Милена Нешић Павковић резимира дисертацију, изнова стављајући акценат на проблем сведочења, холокауста, фикције као сведока... Ревизионистичко преиспитивање историје из угла (пост)меморијске фикције још једном се потврђује као далекосежно, а суочавање са прошлошћу као залог изнова пронађеног хуманог идентитета. Специфичност касномодернистичке и постмодернистичке поетичке матрице, фрагментарност, дисеминативност дискурса, резони, пукотине, документарност и наративи трауме, места су идентификације поетике генерације постсећања. Ако је предмет докторске дисертације Милене Нешић Павковић био анализа доминантно (пост)трауматских наратива постмеморије која обликује нелинеарне наративне структуре присутне у изабраним романима, тај захтев је испуњен и још једном потврђен у овом „Закључку“ тезе, при чему се посттрауматски наративи резимирају као они који генеришу „расути“, „избрисани“ идентитет. Зато у делима Винфрида Георга Зебалда, Данила Киша и Жоржа Перека постмеморијски облик поетике истовремено јесте меморија, и нова историја, и поетика, али и идентификација и (ауто)фикција.

II Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешичаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ Милене Нешић Павковић приоритетно припада подручју компаратистике, културолошких студија, (пост)модерне књижевности. Тема која је у дисертацији обрађена, до сада није била самостални предмет анализа у компаратистици, науци о књижевности.

Докторска дисертација Милене Нешић Павковић поседује огроман истраживачки потенцијал и доприноси сагледавању теоријских, књижевнотеоријских и културолошких, као и поетичких аспеката који одређују појам књижевног и културног идентитета, као и који помажу да се разумеју постмеморијске и идентитетске основе трауме, рецимо чак: трауме текста. Тему је кандидаткиња обрадила исцрпно: то је прва студија о проблему постмеморије у овако одабраном књижевнокомпаративном контексту. То је прва студија овакве проблематике у нашим научним круговима. Постмеморија, као савремени и актуелани теоријски концепт, предмет је интересовања и истраживања у светским

академским круговима, а у књижевном дискурсу отвара нове аспекте тумачења и разумевања, што ову тезу чини и више него актуелном. Такође, повезана са ширим теоријским контекстом (студије холокауста, теорије трауме и теорије постмодернизма у књижевности), она доприноси новом, деликатнијем разумевању литературе. Елаборирајући нове аспекте (по)етике постмеморије и разумевања процеса у којима се формира (де/ре)конструишуе идентитет, као и елаборирајући – веома актуелан у компаративистичком смислу – поетички идентитет аутофикције, ова дисертација је отворила велико подручје могућих будућих истраживања, чиме се истовремено нашој, али и европској књижевнонаучној свести открива читав један нови и неистражени књижевни и културни хоризонт.

Додајмо, на крају, и да је кандидаткиња консуловала сву актуелну и релевантну литературу која се директно или општетеоријски односи на проблематику задату темом, па се, с обзиром на њу, јасно уочава и вредност саме дисертације, као и да је дисертација Милене Нешић Павковић према свим научним критеријумима значајно и оригинално научно дело.

III Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Докторска дисертација „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ кандидаткиње Милене Нешић Павковић у целини представља оригинално научно дело и вредан допринос студијама књижевности, пре свега компаратистици, културолошким студијама, као и србистици, романистици и германистици, јер нашој, али и европској књижевнонаучној свести открива читав један нови и до сада неистражени књижевни и културни хоризонт. Оригиналност проистиче пре свега из избора теме (анализа изабраних романа у до сада неистраженом контексту), затим из интердисциплинарне анализе изабраног корпуса (коришћене су методе компаратистике, постструктуралистичке херменеутике, теорије постмодернизма, историографске (мета)фикције, студија холокауста, студија сећања), као и из најважнијих резултата истраживања, пре свега на основу појединачне и компаративне анализе изабраних романа.

Оригиналност текста докторске дисертације „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ кандидаткиње Милене Нешић потврђена је и у поступку софтверске провере на плагијаризам која је спроведена на Филолошко-уметничком факултету и Универзитету у Крагујевцу.

IV Преглед остварених резултата кандидата у одређеној научној области

Милена Нешић Павковић је објављивала своје радове у научним часописима са листе ресорног Министарства Републике Србије, и зборницима са скупова, а са рефератима учествовала на међународним и националним конференцијама и то на три националне и три међународне конференције. Највећи број тих радова припада књижевнотеоријској области, германистици, културолошкој проблематици, а у њима се разматрају различити књижевнотеоријски и књижевнокултуролошки проблеми савремене науке о књижевности, немачке књижевности и културе. Докторанд Милена Нешић Павковић има очекивано коректну библиографију радова чиме је испунила прописане услове за одбрану докторске дисертације, те овде, поред списка реферата које је поднела на скуповима, наводимо и библиографију оригиналних ауторских радова у часописима и једног из зборника са националног скупа, и то са следећим категоријама:

Учешће на конференцијама:

1. Милена Р. Нешић Павковић „Бити дете после холокауста је (не)допустиво?!“ “, Тринаести међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (Крагујевац 26-27.10. 2018.)
2. Милена Р. Нешић Павковић, „(Не) ћутим! Говор истине у драми *Сан Црне реке*“, Једанаести међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (Крагујевац, 28-29.10.2016.)
3. Милена Р. Нешић Павковић, „Просторне метафоре памћења у Зебалдовом роману *Аустерлиц*“, Осми научни скуп младих филолога Србије (Крагујевац, 2.4.2016.)
4. Милена Р. Нешић Павковић, „Антисемитски стереотипи у немачким пропагандним филмовима *Јеврејин Зис* и *Вечити Јеврејин*“, Међународна интердисциплинарна студентска конференција Дани слободне мисли (Сремски Карловци, 3-5. 6.2016.)
5. Милена Р. Нешић Павковић, „Ангажованост Брехтове баладе *О чедоморки Марији Фарар*“, Трећа међународна интернационална конференција младих научника друштвено-хуманистичких наука Контексти (Нови Сад, 1.12.2015.)
6. Милена Р. Нешић Павковић, „Лутање као израз егзила у Зебалдовим *Исељеницима*“, Седми научни скуп младих филолога Србије (Крагујевац, 28.3.2015.)
7. Милена Р. Нешић Павковић, „Мотив домовине у немачкој књижевности“, Шести научни скуп младих филолога Србије (Крагујевац, 22.3.2014.)

Научни радови у зборницима и часописима:

1. Нешић Павковић, Милена, „Персона драматис у Брехтовој драми *Мајка Храброст и њена деца*“, *Лунар*, 56, 2015, Универзитет у Крагујевцу, 63-85. (821.112.2-2.09 Брехт Б / ISSN: 1450-8338 = Липар (Крагујевац) / COBISS.SR.ID 151188999) **M 52**
2. Нешић Павковић, Милена, „Лутање као израз егзила у Зебалдовим *Исељеницима*“, *Наслеђе*, 33, 2016, Универзитет у Крагујевцу, 189-207. (821.112.2-31.09 W. G. Sebald / ISSN: 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац) / COBISS.SR-ID 115085068) **M 51**
3. Нешић Павковић, Милена, „Антисемитски стереотипи у немачким пропагандним филмовима *Јеврејин Зис* и *Вечити Јеврејин*“, *Перцепција другог као другачијег*, Центар за развој слободне мисли, 2016, Сремски Карловци 174-184. (792(=411.16) / ISBN: 978-86-919377-2-0 / COBISS.SR-ID 310979591) **M 63**
4. Нешић Павковић Милена, „Истражни поступак у Брехтовој балади *О чедоморки Марији Фарар*“, *Наслеђе* 36, 2017, Универзитет у Крагујевцу, 93-107, (821.112.2-1.09 Brecht, ISSN 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац) COBISS.SR-ID 115085068) **M 51**
5. Нешић Павковић Милена, „(Не) ћутим! Говор истине у драми *Сан Црне реке*“, у Д. Бошковић, Ч.Николић (уредници) *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. II, Тишина, 2018, Крагујевац, Филолошко-уметнички факултет 471-478. (821.163.41-31.09 Petrović A. ISBN978-86-80796-08-6) **M14**

На основу наведене библиографије и публикација у којима су оригинални научни радови објављени, може се закључити да је кандидаткиња Милена Нешић Павковић испунила све услове за оцену и одбрану докторске дисертације и да је пре свега, веома коректан млади истраживач и научник са свим неопходним научним резултатима.

V Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима *Исељеници* Винфрида Георга Зебалда, *Пешичаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека“ Милене Нешић Павковић у потпуности је испунила пријавом теме формулисане циљеве, предмет и хипотезе. Она истовремено потврђује да је пријављена тема била подобна и захтевна за израду докторске дисертације.

Показало се да је рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије овом дисертацијом – и то у досадашњим теориским елаборацијама у нашој земљи – задобила свој целовитији облик. Самим тим, тема дисертације је одлично елаборирана и постављена на основу истаживања коју чине теорије сећања, сведочања, теорије идентитета,

(пост)модерне теорије књижевности итд. Кандидаткиња Милена Нешић Павковић је доследно ослоњена на теоријску основу коју пружају студије сећања (memory studies) и култура сећања и преиспитала утицај постмеморије на књижевно стваралаштво писаца припадника генерације постсећања. Такође, кандидаткиња је доказала да повећано занимање за сећање/памћење прошлости, које се супротставља тежњама званичне историје, омогућује да упознамо нешто што она не познаје: оно скривено, оно што је историја прогласила безначајним, што је поражено, избрисано. Ослањајући се на постмодернистичке и постструктуралистичке теоријске претпоставке (Хачн, Лиотар, Иглтон, Вајт), дисертација је дала легитимитет књижевном дискурсу као оном који више од историјског или филозофског дискурса чува истину о свету и појединцу.

Позивајући се на текстове Прима Левија, Жана Америја, Ђорђа Агамбена, Хорхеа Семпруна, Еве Хофман, Патрика Модижана, Паула Селана, Валтера Бењамина, Доминика Лакарпе, Шошане Фелман, кандидаткиња је размотрила поетичке обрасце у романима *Исељеници* В. Г. Зебалда, *Пешчаник* Данила Киша и *В или сећање на детињство* Жоржа Перека, акценат стављајући на (пост)трауматске наративе постмеморије, као и њихов утицај на (ре)конструкцију идентитета. Такође, истражујући теоријске поставке појма аутофикције, као и критеријуме на основу којих поменуте романе сврставамо у дела аутофикције, кандидаткиња их је повезала са компаративном анализом изабраних романа дефинишући аутофикцију као могућност да се ликови/аутори романа суоче с трауматичном прошлошћу и да приступе потрази својих расутих идентитета. Како видимо, импресиван је број разрешених, а пријавом теме задатих проблема, као што је проблемски спектар који отвара дисертација надмашио очекивања приликом пријаве теме.

У изради своје тезе, кандидаткиња се доследно придржававала предодређене методологије, превасходно примењујући аналитичко-синтетички (интерпретативни) и књижевнокултуролошки метод, при чему је обухватна теоријска опсервација опште теоријских текстова и фикционих текстова увек подразумевала извесну динамику различитих теоријских „планова“: компаративног, интердисциплинарног карактера, постструктуралистичке херменеутике, теорије постмодернизма, историографске (мета)фикције, студије холокауста. Овако се научни резултати испитиваних елемената разумевају кроз њихову узајамну условљеност и повезаност са другим контекстима, увек у новој културолошкој (ре)контекстуализацији предмета дисертације. Оваквим методолошким поступцима књижевнонаучна анализа је постала свеобухватнија, слојевита и усложњена.

Управо је Милена Нешић Павковић сагледала ову културолошку димензију књижевног стваралаштва оствареног као последицу историјски трауматичних услова хуманог идентитета. Динамика и изазов постмеморијског трауматског текста показао се као истински истраживачки проблем, јер се о литератури сада мора говорити, рецимо тако, „инверзно“, пре свега с обзиром на празнине, пукотине, тишину, што су трагови додира и међудејства историје и литературе. Дисертација Милене Нешић Павковић је успоставила поетичку, историјску и културолошку матрицу у којима писци и дела

комуницирају међусобно, али и са историјом, са оним историјски одсутним, једну матрицу у којој су (с посебним осећањем за етичку димензију) идентитет и меморија конфигурисани као трансфер културног памћења, као образац у којем се, посредством дисеминације и децентрализације, одржава дубина хуманог идентитета и литературе. По својој оштој важности и по актуалности и по нивоу проучености, докторска дисертација Милене Нешић Павковић испунила је али и превазишла очекивања најављена пријављеном темом и њеним *Образложењем*.

VI Научни резултати докторске дисертације

С обзиром на наведене домете, оригиналност и актуелност докторске дисертације Милене Нешић Павковић, њени научни резултати јесу и теоријски и компаративни и интерпретативни. Главни теоријски резултат односи се на теоријско преиспитивање и анализу културолошког и књижевноисторијског презентовања (пост)меморије и аутофикције унутар (пост)модернистичке књижевности. Вишеструки резултат је постигнут овом дисертацијом: испитан је идентитетски карактер генерације постсећања – Зебалд, Киш и Перек – њихов сусрет с прошлошћу и траумом холокауста, као и са аутобиографском подлогом њихових дискурса. То постигнуће представља допринос како укупном тумачењу књижевности, њених поетичких и дискурзивних трансфера и дивергенција, као и утврђивању знања о аутентичности постмеморијског наратива. Као таква, ова дисертација представља и посебан културолошки прилог савременом хуманистичком самоосвешћењу. Анализа трауматских наратива постмеморије у тезом изабраној романесној грађи само потврђује могућности (ре)конструкције идентитета, продубљивање (по)етике постмеморије, компаративну димензију, аутофикциону рефлексију прошлости.

Кандидаткиња Милене Нешић Павковић је својом тезом утврдила не само компаративну колико и интеркултурну страну литературе, која се дубински објављује као теоријска и културолошка и литерарна интеркомуникативна структура, па можемо рећи да овом тезом кандидаткиња изнова промишља статус човека у историјском и књижевном искуству. Сва спроведена научна истраживања учинили су видљивим досад неистражено теоријско проблемско поље, па, самим тим, ову докторску дисертацију треба публиковати, како би њени резултати били доступни научној јавности и како би покренули на нове истраживачке опсервације у теоријском и научном смеру које је ова дисертација зацртала.

VII Примењивост резултата у теорији и пракси

Докторска дисертација Милене Нешић Павковић пружа теоријско-методолошки оквир за даља интердисциплинарна истраживања књижевности. Резултати дисертације примењиви

су за велики број дисциплина у оквирима науке о књижевности – теорија књижевности, компаратистика, србистика, романистика, германистика, али и у оквирима других дисциплина, пре свега студија холокауста и студија сећања. Резултати докторске дисертације послужиће као материјал за даље промишљање књижевнокултуролошке проблематике (пост)меморије, аутобиографског дискурса, наратива трауме и идентитета и то не само у романима анализираним у овој докторској дисертацији, већ и у другачијем контексту. Научни резултати дисертације наћи ће своју примену и у настави књижевности и културно-политичке историје у универзитетској настави будући да расветљавају постмеморију као савремени и актуелни теоријски концепт.

VIII Начин презентовања резултата научној јавности

Премда обиман, текст докторске дисертације и у целини и у појединачним поглављима и потпоглављима, компонован је логички, тако да су научни резултати представљени прегледно и јасно. Језик ове дисертације је у великој мери јасан и стилски одговарајућ. Кандидаткиња је део резултата истраживања презентовала на домаћим и међународним конференцијама, а објавила је и радове из области књижевнокултуролошких студија. Значајан део резултата истраживања представљених у дисертацији тек чека да буде публикован – те очекујемо да кандидаткиња настави и надаље с објављивањем извештаја о овом истраживању.

IX Закључак и препорука

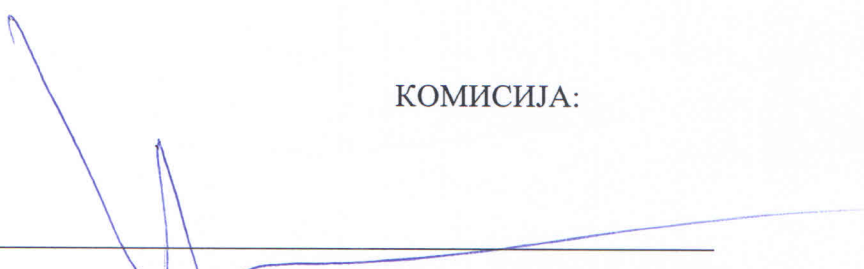
Све досада наведено недвосмислено показује да је Милена Нешић Павковић научно и теоријски квалитетно обрадила књижевнокултуролошку проблематику (пост)меморије, аутобиографског дискурса, наратива трауме и идентитета у делима „Исељеници“ Винфрида Георга Зебалда, „Пешчаник“ Данила Киша и „В или сећање на детињство“ Жоржа Перека. У својој докторској дисертацији „Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима „Исељеници“ Винфрида Георга Зебалда, „Пешчаник“ Данила Киша и „В или сећање на детињство“, кандидаткиња је показала особине посвећеног младог научника – добру кореспонденцију с релевантном теоријском литературом, одлично владање књижевнонаучном и културолошком методологијом на различитим нивоима књижевнонаучне анализе (компаративном, књижевнотеоријском и књижевнокултуролошком), адекватну примену различитих могућности анализе, посебно изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, за усклађивање општих и посебних научних метода и закључака, као и педантност у опису различитих дискурзивних/наративних/мнемоничких/културолошких аспеката трауме и идентитета у делима аутора из назива докторске дисертације. Захтевна, веома актуелна, научно значајна и до сада недовољно истражена тема, урађена је, у научном смислу, изузетно коректно.

Након извршене електронске провере обима и садржаја текста докторске дисертације Милене Нешић Павковић, коришћењем софтвера за детекцију плагијаризма, утврђено је да је наведена докторска дисертација у складу са одговарајућим прозивним прописима (Прилог: Извештај о провери на плагијаризам докторске дисертације).

Због свега у реферату наведеног, предлажемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу да прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији **Милени Нешић Павковић**, под насловом *Рефлексија прошлости и (по)етика постмеморије у романима „Исељеници“ Винфрида Георга Зебалда, „Пешчаник“ Данила Киша и „В или сећање на детињство“ Жоржа Перека*, и кандидаткињи одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

У Крагујевцу, јула 2019. године

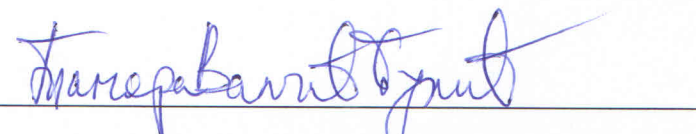
КОМИСИЈА:

1) Др Драган Бошковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
ужа научна област: Српска књижевност

2) др Душан Живковић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
ужа научна област: Теоријске књижевне дисциплине и општа књижевност

3) др Тамара Валчић-Булић, ванредни професор
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
ужа научна област: Романистика